

Україно-польські торгівельно-економічні відносини в сучасних умовах

Борис Сулим, Львівський національний університет ім. Івана Франка

У статті розглянуто основні напрямки розвитку україно-польських торгівельних відносин. Обґрунтовано позитивні та негативні ефекти від транскордонного співробітництва в сфері торгівлі та інвестування, а також сформульовано низку рекомендацій щодо розбудови взаємовигідних відносин на засадах дотримання національних інтересів.

Метою даної статті є оцінка україно-польських торгівельно-економічних відносин у сучасних умовах задля формування науково-обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку взаємовигідного транскордонного співробітництва з урахуванням національних інтересів.

Методи дослідження. Використано методи наукового аналізу при критичній оцінці концепції вільного ринку та вільної торгівлі; порівняння при дослідженні динаміки україно-польських торгівельних відносин; графічний метод для відображення і порівняння торгівлі товарами і послугами та інвестицій між Польщею і Україною; метод узагальнення при розробці пропозицій підвищення ефективності транскордонної торгівлі та інвестицій між країнами з урахуванням національних особливостей та інтересів.

Результати. Дано оцінку україно-польських торгівельно-економічних відносин за останні десять років. Доведено, що україно-польські відносини в сфері торгівлі товарами не мають значної користі для української економіки, адже їх сальдо є від'ємним упродовж досліджуваного періоду. Акцентовано увагу на взаємних виходах у сфері торгівлі послугами, де польська сторона активно використовує українські підприємства для замовлення послуг щодо переробки матеріальних ресурсів через дешеву робочу силу, що стимулює приплив коштів в український бізнес, створення робочих місць тощо. Відзначено значне переважання польських інвестицій у національну економіку над українськими інвестиціями в економіку Польщі, що зумовлено вищим розвитком економіки Польщі та зацікавленістю у розбудові філій та дочірніх компаній польських підприємств.

Запропоновано низку заходів щодо підвищення економічної складності вітчизняної економіки задля збільшення технологічного експорту до Польщі і вирівнювання сальдо торгового балансу між країнами; обґрунтовано напрямки розвитку торгівлі послугами (зокрема медичними в умовах COVID-19), а також заходи щодо збільшення обсягів залучення польських інвестицій.

Ключові слова: торгівельно-економічні відносини, торгівля товарами, торгівля послугами, інвестиції, експорт, імпорт

Ukrainian-Polish trade and economic relations in modern conditions

Borys Sulym, Ivan Franko National University of Lviv

The main directions of development of Ukrainian-Polish trade relations are considered in the article. The positive and negative effects of cross-border cooperation in trade and investment are substantiated, as well as a number of recommendations for building mutually beneficial relations on the basis of national interests.

The purpose of this article is to assess the Ukrainian-Polish trade and economic relations in modern conditions in order to form scientifically sound recommendations for the development of mutually beneficial cross-border cooperation, taking into account national interests.

Research methods. Methods of scientific analysis are used in the critical assessment of the concept of free market and free trade; comparison in the study of the dynamics of Ukrainian-Polish trade relations; graphical method for displaying and comparing trade in goods and services and investment between Poland and Ukraine; method of generalization in the development of proposals to improve the efficiency of cross-border trade and investment between countries, taking into account national characteristics and interests.

Results. An assessment of Ukrainian-Polish trade and economic relations over the past ten years is given. It is proved that Ukrainian-Polish relations in the field of trade in goods do not have significant benefits for the Ukrainian economy, as their balance is negative during the period under study. Emphasis is placed on mutual exits in the field of trade in services, where the Polish side actively uses Ukrainian enterprises to order services for processing material resources through cheap labor, which stimulates the inflow of funds into Ukrainian business, job creation and more. There is a significant predominance of Polish investment in the national economy over Ukrainian investment in the Polish economy, due to the higher development of the Polish economy and interest in building branches and subsidiaries of Polish enterprises.

A number of measures have been proposed to increase the economic complexity of the domestic economy in order to increase technological exports to Poland and equalize the trade balance between the countries; the directions of development of trade in services (in particular medical services in the conditions of COVID-19), as well as measures to increase the volume of Polish investment are substantiated.

Keywords: *trade and economic relations, trade in goods, trade in services, investments, export, import*

Украина-польские торгово-экономические отношения в современных условиях

Борис Сулим, Львовский национальный университет им. Ивана Франко

В статье рассмотрены основные направления развития украино-польских торговых отношений. Обоснованно положительные и негативные эффекты от трансграничного сотрудничества в сфере торговли и инвестирования, а также сформулирован ряд рекомендаций по развитию взаимовыгодных отношений на принципах соблюдения национальных интересов.

Целью данной статьи является оценка украино-польских торгово-экономических отношений в современных условиях для формирования научно обоснованных рекомендаций по развитию взаимовыгодного трансграничного сотрудничества с учетом национальных интересов.

Методы исследования. Используются методы научного анализа при критической оценке концепции свободного рынка и свободной торговли; сравнения при исследовании динамики украино-польских торговых отношений; графический метод для отображения и сравнения торговли товарами и услугами и инвестиций между Польшей и Украиной; метод обобщения при разработке предложений повышения эффективности трансграничной торговли и инвестиций между странами с учетом национальных особенностей и интересов.

Результаты. Дана оценка украино-польских торгово-экономических отношений за последние десять лет. Доказано, что украино-польские отношения в сфере торговли товарами не имеют значительной пользы для украинской экономики, ведь их сальдо является отрицательным на протяжении исследуемого периода. Акцентируется внимание на взаимных выходах в сфере торговли услугами, где польская сторона активно использует украинские предприятия для заказа услуг по переработке материальных ресурсов из-за дешевой рабочей силы, что стимулирует приток средств в украинский бизнес, создание рабочих мест. Отмечено значительное преобладание польских инвестиций в национальную экономику над украинскими инвестициями в экономику Польши, что обусловлено высоким развитием экономики Польши и заинтересованностью в развитии филиалов и дочерних компаний польских предприятий.

Предложен ряд мер по повышению экономической сложности отечественной экономики для увеличения технологического экспорта в Польшу и выравнивания сальдо торгового баланса между странами; обоснованы направления развития торговли услугами (в частности медицинскими в условиях COVID-19), а также меры по увеличению объемов привлечения польских инвестиций.

Ключевые слова: *торгово-экономические отношения, торговля товарами, торговля услугами, инвестиции, экспорт, импорт*

Постановка проблеми.

Євроінтеграційні процеси, що активізувалися в Україні з підписанням Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом зумовлюють важливість нових етапів розвитку торгівельно-економічних відносин з країнами-сусідами, які є членами ЄС. Безумовно, історичні передумови розвитку торгівельно-економічних відносин України з країнами Європи дають підстави стверджувати, що одним із зовнішньоекономічних партнерів в розвитку міждержавної торгівлі та інвестицій є Польща.

Виконання ролі так званого «адвоката України в ЄС» додає ваги міждержавним торгівельно-економічним відносинам у контексті укладення угод про міждержавне співробітництво в торгівельній та інвестиційних сферах, а на рівні бізнесу – про створення спільних підприємств, відкриття представництв, філій, дочірніх компаній.

Разом з тим, не зважаючи на порівняно довгу лінію міждержавного кордону України з Польщею, наявність шляхів сполучення, розвитку прикордонної торгівлі вигоди від міждержавної торгівлі не є настільки однозначними для нашої держави, адже в силу вищого розвитку польської економіки сальдо торгівельного балансу є негативним. Водночас українські споживачі, зокрема населення, користуються певними перевагами від розвитку торгівельно-економічних відносин між Польщею та Україною, адже досить часто мають змогу придбати товари вищої якості за нижчими цінами, імпортувати автомобілі, а головне – отримувати роботу в Польщі з вищим рівнем заробітної плати.

Враховуючи тенденції деіндустріалізації економіки України та перетворення її на аграрно-сировинний придаток розвинутих країн світу, дедалі актуальнішим постає питання збереження національних інтересів у зовнішніх зносинах, зокрема й у торгівельно-економічному співробітництві між Польщею та Україною. Дотримання національних інтересів не завжди вимагає застосування певних протекціоністських заходів у міжнародній торгівлі, однак актуалізує питання побудови політики підтримки українського експорту через механізми діяльності Експортно-кредитного агентства, стимулювання розвитку торгівлі високо-технологічними товарами, побудови співпраці на засадах

взаємного інвестування у виробничі процеси задля досягнення збалансування торгівельного сальдо між двома країнами і отримання позитивних вигод для обох економік.

Огляд літератури з теми дослідження. Проблематиці торгівельно-економічних відносин між Польщею та Україною присвятили свої праці багато українських і польських дослідників у галузі транскордонного співробітництва, торгівлі та інвестицій, серед яких найбільш відомими є: Дугієнко Н. О. та Шевчук В. С. (2017), Жигалкевич Ж. М. та Станіславський О. В. (2019), Пелех О. Б. (2017), Студінська Г. та Студінський В. (2016), Чорна Н. (2016) та ін.

Разом з тим більшість наукових досліджень у цій сфері акцентує свою увагу на дослідженні вигоди від міжнародної торгівлі, виходячи із усталених постулатів класичної економічної теорії А. Сміта та Д. Рікардо, підкріплюючись ліберальними і неоліберальними поглядами представників Чиказької школи економічної теорії, що в кінцевому підсумку завуальовує загрози для української економіки в сфері деіндустріалізації та імпортозалежності. Досить часто «вільна рука ринку» не враховує національних інтересів, породжує дисбаланси в зовнішній торгівлі, зменшуючи вигоди від експортно-імпортних операцій. Тому вектор наукових розвідок у цьому контексті повинен не відкидати переваги зовнішньої торгівлі, однак акцентувати увагу на побудові виваженої зовнішньоекономічної політики, політики розвитку національної промисловості із залучення іноземних інвестицій та політики транскордонного співробітництва і партнерства з метою формування взаємовигідних переваг для країн-партнерів, зокрема України і Польщі.

Тому **метою** даної статті є оцінка україно-польських торгівельно-економічних відносин у сучасних умовах задля формування науково-обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку взаємовигідного транскордонного співробітництва з урахуванням національних інтересів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток національної економіки та міжнародних торгівельно-економічних відносин України впродовж років незалежності пронизані елементами неоліберальної економіч-

ної ідеології, які імпортовані в нашу державу через іноземних радників та укладення міжнародних договорів заснованих на постулатах Вашингтонського консенсусу. Усе це разом із відсутністю реальної національної стратегії розвитку України та несистемністю економічної політики призвело до загрози високо-технологічної економіки, яка дісталася нашій державі після розпаду Радянського Союзу. Відтак, у сучасних умовах будь-які зовнішньо-торгівельні економічні відносини, виходячи з концепції «вільного ринку», не створюють ні конкурентних, ні економічних переваг для України в контексті формування позитивного сальдо торгового балансу. Через сировинність українського експорту та високу імпортозалежність від енергоносіїв (що зумовлено технологічною відсталістю національної економіки) та високих технологій в Україні сформувалося перманентне негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами і дуже прикро, коли цей дисбаланс покривається грошовими переказами заробітчан.

Відтак, перш ніж аналізувати українсько-польські торговельно-економічні відносини вважаємо за необхідне коротко зупинитися на недоліках теорії вільного ринку запропонованої, без сумніву, талановитими вченими А. Смітом та Д. Рікардо з метою формування теоретичного підґрунтя для побудови ефективного співробітництва між Україною і Польщею, а також іншими державами.

Так, аналізуючи теоретичний доробок А. Сміта та Д. Рікардо, зауважимо, що їхня концепція ринкового саморегулювання впливає з ідеї «природної гармонії», що встановлюється в економіці стихійно за умови відсутності державного втручання і є оптимальним режимом функціонування ринкової економічної системи. Зокрема, А. Сміт називав таке природне функціонування економіки принципом «невидимої руки», а роль держави обмежував функцією «нічного сторожа» – підтримка порядку, охорони і захисту приватної власності і конкуренції (Сміт, 1962). Послідовник Адама Сміта Давід Рікардо також був прихильником вільного ринку, вільної торгівлі та вільного підприємництва в цілому. Рікардо вважав, що: «При системі повної свободи торгівлі кожна країна, природно, витрачає свій капітал і працю

на такі галузі промисловості, які дають найбільші вигоди. Це домагання індивідуальної вигоди найдивовижнішим чином пов'язане із загальним благом для всіх. Стимулюючи працьовитість, винагороджуючи винахідливість, використовуючи найбільш дієвим чином всі ті сили, які дає нам природа, цей принцип призводить до найбільш ефективного поділу праці між різними націями і водночас збільшує загальну масу продуктів, він збільшує загальне благополуччя і зв'язує вузлами загальної користі всі цивілізовані нації в одну общину» (Рікардо, 2000, с. 474).

Аналізуючи економічну історію розвинутих країн світу можна зробити висновок, що постулати класичної економічної теорії, які сповідають ринкове саморегулювання є практично недієвими в реальному житті людства, однак в силу їх вигоди для експансіоністсько-колоніальних цілей сильних держав, теорія Сміта і Рікардо стала мейнстрімною для країн, що розвиваються. Для розуміння цього важливо виокремити три ключових позиції, які підтверджують неможливість абсолютної свободи економічної діяльності і ринкового саморегулювання:

1) теорія пронизана надто механістичними, природничими та утопічними переконаннями про раціональність поведінки індивідумів в умовах ринку;

2) А. Сміт і Д. Рікардо для пояснення вигоди від вільної економічної діяльності використали мікроекономічний підхід, адже основні механізми дії ринку були продемонстровані на прикладі окремої фірми (Булавочної мануфактури) та прикладі окремого робітника (трудова теорія вартості). Більше того, загальний погляд на теорію Сміта і Рікардо дає змогу зробити висновок про спробу вчених на основі мікроекономічного підходу пояснити користь вільного ринку для всього суспільства загалом – «об'єднуючи нації в одну общину». Тобто теоретики класичної школи таким чином оминали державу та її інтереси та не враховували множинності інтересів індивідумів чи фірм, які можуть не співпадати з інтересами держави. Варто зауважити, що створення держави (еволюційно чи революційно) – це вже регулювання суспільних відносин у межах її території;

3) теорія вільної торгівлі ґрунтується на засадах природної рівноваги ринку не

враховувала факторів пов'язаних із різним рівнем економічного розвитку, місцем розташування, наявністю природних ресурсів, розвитком промисловості, національними інтересами, що робило її висновки доцільними лише для середньостатистичних країн, які перебувають на одному етапі еволюції і на однаковому рівні економічного розвитку.

Важливим критиком концепції ринкового саморегулювання і вільної торгівлі виступив німецький економіст Ф. Ліст (Ліст, 2005), який відзначив, на наш погляд, важливу річ: класична економічна теорія не враховує національні інтереси, національні кордони та рівень розвитку національної промисловості. Тому вчений вважав, що перш ніж приймати концепції вільної торгівлі, яка є вигідною лише для двох розвинутих країн, країні, що розвивається необхідно застосовувати функціональний протекціонізм, реалізовувати промислове виховання нації та стимулювати розвиток національної промисловості (зокрема виробництво товарів з доданою вартістю).

Аналізуючи економічну історію Польщі та її розвиток в сучасних умовах концепція «національного» присутня у всіх видах зовнішньої і внутрішньої економічної політики. Одним із прикладів є те, що вступивши в Європейський Союз Польща так і не відмовилася від національної валюти і не запровадила євро. Відтак, досліджуючи україно-польські торговельно-економічні відносини, варто пам'ятати про польський «економічний націоналізм» і не тільки економічний.

Вихідні умови розвитку польської та української економіки на початкових етапах розвитку після розпаду Радянського Союзу були майже однаковими, адже ВВП на душу населення Польщі лише на 161,5 дол. США перевищувало ВВП на душу населення України станом на 1990 рік, однак через залучення колосальних коштів із фондів розвитку Європейського Союзу та ефективній економічній політиці станом на 2018 рік Польща перевищує Україну за аналізованим показником вже в 5 разів, або на 12325,7 дол. США (рис. 1).

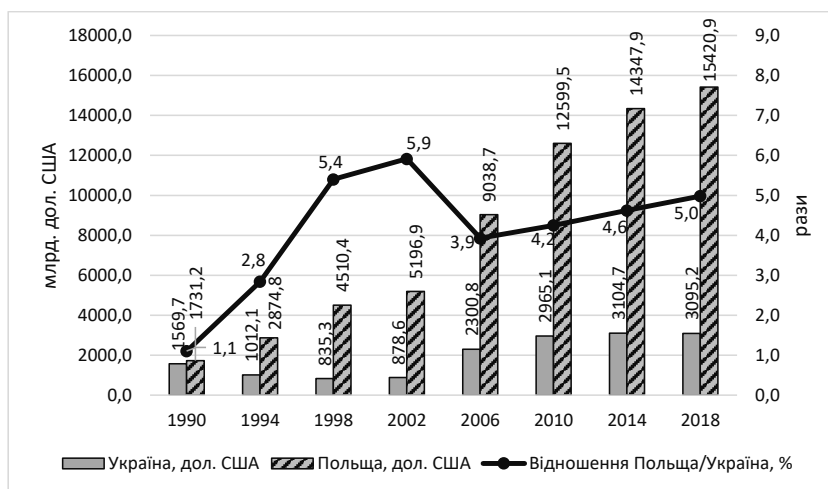

Рис. 1. Динаміка ВВП на душу населення Польщі та України у 1990-2018 роках*

*Розраховано автором за даними Світового банку (worldbank.org)

Не зважаючи на фінансування економіки Польщі з фондів Європейського Союзу, основою порівняно високого рівня ВВП на душу населення є економічна складність. Теорію економічної складності та показник економічної складності (Economic Complexity Index, ЕСІ) обґрунтували американські вчені Хаусман, Ідальго та ін. і емпірично довели, що чим ближчими до центру продуктового простору є продукти, на яких спеціалізується країна,

тим вище складність економіки та рівень доходів і одночасно більше можливостей для розвитку і диверсифікації національного виробництва та експорту (Галасюк, 2019, с. 42). Індекс економічної складності – це показник рівня диверсифікації експорту країн. Чим більше найменувань товарів, які продає країна на світовий ринок, і вища їхня питома вага в сукупному обсязі експорту, тим вища економічна складність (Громенкова, с. 32).

За індексом економічної складності польська економіка майже в два рази перевищує українську, а отже, це означає, що експорт

Польщі є більш технологічним, ніж український (рис. 2), що завідомо створює конкурентні переваги для польських виробників.

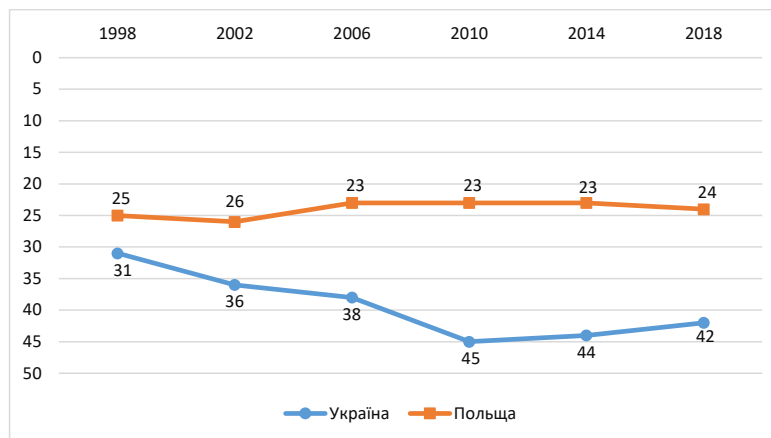

Рис. 2. Динаміка індексу економічної складності економіки України та Польщі у 1998–2018 роках*

*Побудовано автором за даними (atlas.cid.harvard.edu)

Як бачимо з рис. 2, індекс економічної складності української економіки знижувався з 1998 року до 2010 р., натомість для Польщі цей показник підвищувався. Зниження індексу економічної складності для української економіки зумовлено деіндустріалізацією пов'язаною із неефективною макроекономічною політикою і відсутністю національної стратегії розвитку. Так, за даними Державної служби статистики (www.ukrstat.gov.ua) частка переробної промисловості у 2001 р. становила 35,7 % ВВП, а у 2019 р. лише 10,8 % ВВП, що свідчить

про зменшення виробничого потенціалу національної економіки, що, у свою чергу, призводить до зростання експорту сировини. Зокрема, за нашими підрахунками, товарна структура експорту України включає 65 % сировинних товарів та товарів первинної обробки, а товарна структура експорту Польщі – лише 10 % сировини.

Такий стан речей визначає сучасні напрями україно-польських торгівельно-економічних відносин, зокрема в сфері торгівлі товарами і призводить до від'ємного торгівельного балансу (рис. 3).

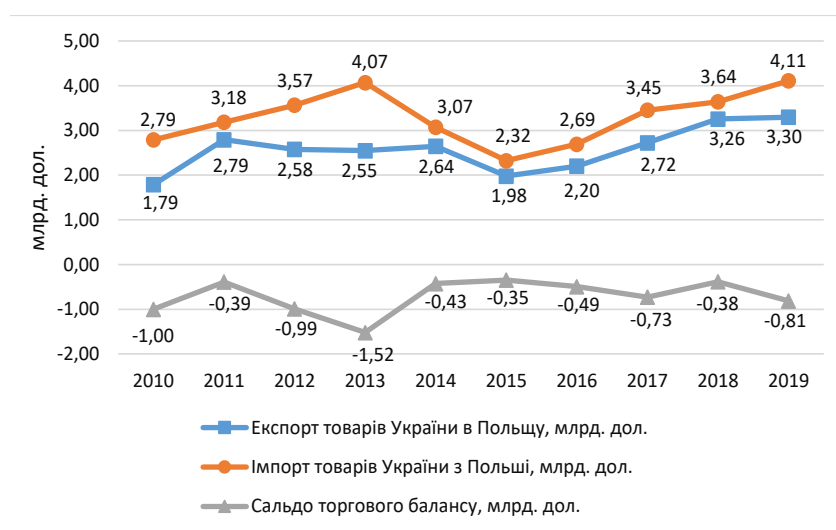

Рис. 3. Динаміка торгівлі товарами між Україною та Польщею у 2010–2019 роках*

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики України (www.ukrstat.gov.ua)

Дані рис. 3 свідчать про суттєве від'ємне сальдо в торгівлі товарами між Польщею і Україною, що з точки зору держави є негативним явищем, адже ми, фактично фінансуємо розвиток економіки сусідньої країни. Тим не менше, варто відмітити позитивні тенденції зростання сукупного зовнішньо-торгівельного обороту з 4,58 млрд дол. США у 2010 р. до 7,4 млрд дол. США у 2019 р. Поряд із зростанням польського імпорту, зростає український експорт в Польщу, що є позитивним аспектом, однак недостатнім для збалансування торгівельного балансу між двома країнами.

Однією із причин від'ємного сальдо торгового балансу між Польщею та Україною є структура українського і польського ек-

порту, яка й відображає рівень економічної складності національних економік. Так, за підсумками 2019 р. частка сировинної продукції і продукції первинної переробки в сукупному експорті товарів до Польщі становила 78,8 %, а, як відомо, ціни на сировинну продукцію є в декілька разів нижчими, ніж ціни на продукцію з доданою вартістю. Тому в кількості товарів чи в тонах експорту Україна може переважати Польщу, однак вартість польського експорту до України є вищою, адже за підсумками 2019 р. частка сировини у сукупному експорті товарів становила 25,9 %, тобто втричі менше, ніж в українському експорті. Наведемо статистику щодо питомої ваги 10 найбільших груп експортних товарів Польщі в Україні у 2019 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Структура експорту України і Польщі у 2019 році*

Найбільші групи товарів у експорті Польщі до України	У % до експорту Польщі	У % до експорту Польщі	Найбільші групи товарів у експорті України до Польщі
пластмаси, полімерні матеріали	11,0	25,3	чорні метали
папір та картон	8,9	18,0	руди, шлаки і зола
електричні машини	8,3	8,6	електричні машини
реактори ядерні, котли, машини	7,9	6,2	насіння і плоди олійних рослин
палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	5,9	5,5	деревина і вироби з деревини
засоби наземного транспорту крім залізничного	4,0	4,3	палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки
вироби з чорних металів	3,8	4,2	органічні хімічні сполуки
ефірні олії	3,6	4,2	залишки і відходи харчової промисловості
деревина і вироби з деревини	3,3	2,8	жири та олії тваринного або рослинного походження
чорні метали	3,2	2,1	вироби з чорних металів

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики (www.ukrstat.gov.ua)

Як бачимо з табл. 1, серед 10 найбільших груп товарів в експорті Польщі до України лише 3 є сировинними або продуктами первинної переробки, у той же час, коли серед 10 найбільших груп експорту українських товарів, лише 2 групи належать до переробної промисловості.

Таким чином, виходячи з викладеного вище, зауважимо, що поглиблення деіндустріалізації національної економіки лише погіршуватиме торгівельний баланс України не лише з Польщею, але й зі всім зовнішнім світом в сукупності. Такі тенденції є загрозливими для національної

економіки, адже поглиблюють її імпортозалежність, посилюють курсові ризики та сприяють встановленню елементів зовнішнього управління в Україні.

Щодо торгівлі послугами між Польщею та Україною, то в цьому контексті ситуація розвивається на користь нашої держави, адже починаючи з 2013 р. сальдо торгівлі послугами є позитивним і складає 178,4 млн дол. за підсумками 2019 р. (рис. 4). Варто зауважити також й те, що за досліджуваний період зовнішній оборот торгівлі послугами збільшився з 231,6 млн дол. у 2010 до 663,3 млн дол. у 2019 р. Що

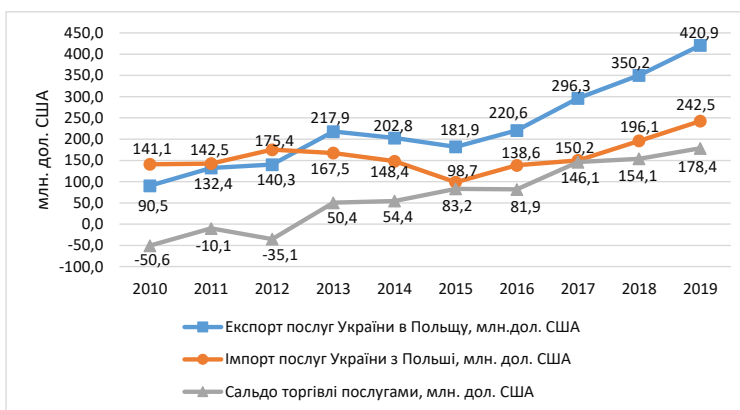

Рис. 4. Динаміка торгівлі послугами між Польщею та Україною у 2010–2019 роках*

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики

ж стосується структури торгівлі послугами, то найбільшу питому вагу у структурі українського експорту займають послуги з переробки матеріальних ресурсів (43,1%) та транспортні послуги (28,9%), а у структурі імпорту – транспортні послуги займають 43,8%, ділові послуги – 18,5%, роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності – 12,7%. Позитивне сальдо торгівлі послугами між Польщею та Україною для вітчизняної економіки несе певні вигоди, однак все ж у цій сфері наша держава не використовує весь потенціал, адже зважаючи на багатство західних областей на туристичні локації, послуги туризму не використовується повною мірою, що, на наш погляд, пов'язано із незадовільною туристичною інфраструктурою та пога-

ною якістю доріг. Разом з тим послуги, що пов'язані з переробкою матеріальних ресурсів, є вигідними для двох країн, адже в Україну відбувається приплив капіталу у вигляді оплати послуг, а Польща має змогу здешевити внутрішнє виробництво за рахунок замовлення переробки матеріальних ресурсів у нашій країні, де оплата праці і вартість послуг є значно нижчими.

Окрім торгівлі, однією з основних форм торгівельно-економічних відносин є інвестиційне співробітництво, яке спрямоване на обслуговування торгівельних відносин через інвестиції у промисловість, торгівлю, фінансову сферу тощо. Зважаючи на вищий рівень розвитку польської економіки інвестиції з Польщі в Україну об'єктивно перевищують інвестиції з України в Польщу (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка інвестицій в основний капітал Польщі та України у 2010-2019 роках*

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики (www.ukrstat.gov.ua)

Як бачимо з рисунку 5, динаміка інвестицій в основний капітал з Польщі в Україну в сотні разів перевищує інвестиції з України в Польщу, що на наш погляд, є позитивним аспектом в контексті розвитку україно-польських торгівельно-економічних відносин. Основними напрямками польських інвестицій в Україну за підсумками 2019 року є інвестиції у переробну промисловість, які складають 40,6% від сукупних інвестицій, а також інвестиції у фінансову і страхову діяльність (30,1%) та інвестиції в оптову і роздрібну торгівлю (15,3%). Разом з тим, потрібно зауважити, що польські інвестиції в Україну становлять лише 1,6% від сукупного обсягу іноземних інвестицій в національну економіку.

Що ж стосується українських інвестицій в Польщу, то із загостренням кризових тенденцій в національній економіці у 2015-2017 роках, фактично, і без того малий, інвестиційний ресурс українського бізнесу було вичерпано, а загальний обсяг інвестицій було зменшено більш, ніж в 5 разів.

Таким чином, виходячи з аналізу сучасного стану україно-польських відносин, можна зробити висновок про невикористані резерви для транскордонного співробітництва в цій сфері, а також про певні дисбаланси у торгівлі товарами, які більше користі приносять Польщі.

Проте, на наш погляд, розвиток україно-польських торгівельно-економічних відносин, в першу чергу, повинен сприяти адаптації економіки України до вимог Європейського Союзу та розробці ефективної макроекономічної політики в цілому. Зокрема важливим заходами в ході розвитку торгівлі товарами мають бути заходи, спрямовані на підвищення економічної складності національної економіки. Для реалізації такої мети не обов'язково застосовувати нові митно-тарифні бар'єри чи інші протекціоністські заходи до Польщі, адже розуміючи невикористаний потенціал інвестицій з Польщі в Україну, Уряду необхідно покращувати інвестиційний клімат та розробляти нові проекти спільного інвестування. Зважаючи на те, що основна частка польських інвестицій в Україну припадає на переробну промисловість, сприяння збільшенню їх обсягів і є тими важливими заходами, які можуть збільшити економічну складність та збільшити

частку готової продукції з доданою вартістю у вітчизняному експорті, що в підсумку стане запорукою збалансування торгівлі товарами. Окрім цього, до розвитку торгівельних відносин між Польщею та Україною необхідно активно залучати створене вітчизняне Експортно-кредитне агенство для просування і стимулювання експорту вітчизняних товарів на території Польщі.

Безумовно, важливим аспектом розвитку торгівельно-економічних відносин з Польщею в умовах пандемії COVID-19 може стати розвиток співробітництва у сфері надання медичних послуг, розширення послуг у сфері переробки матеріальних ресурсів, а в перспективі – туристичних послуг через розвиток вітчизняної туристичної інфраструктури та туристичного сервісу.

Враховуючи значні трудові міграційні потоки з України в Польщу, доцільною є розробка проектів щодо перенесення деяких польських виробництв на територію України в рамках інвестиційних проектів, мотивуючи це дешевшою робочою силою та можливістю отримання різноманітних місцевих пільг для таких підприємств.

Деякі аспекти такої співпраці вже реалізовано в Україні, зокрема в таких проектах, як: фабрика будівельної кераміки «Церсаніт», деревообробний завод «Барлінек», меблева фабрика «Новий Стиль», фабрика упаковки «Кен-Пак», фабрика автозапчастин «Інтер-Гроклін», завод металообробки «Полімекс-Мостосталь», підприємство з виробництва фарб «Снежка-Україна», банківсько-фінансові установи (ПАТ «Кредобанк», ПАТ «Ідеябанк», страхова компанія «PZU Україна»), найбільший польський ритейлер «LPP SA» (Дугієнко, Шевчук, 2017, с. 91). Залучення польських інвестицій в Україну і створення польських дочірніх компаній є важливим в контексті створення нових робочих місць, наповнення бюджетів об'єднаних територіальних громад та набуття досвіду розвитку громад.

Досить важливим у україно-польських торгівельно-економічних відносинах є розвиток прикордонної співпраці на рівні співпраці між громадами Польщі і України в сфері реалізації торговельно-інвестиційних проектів в рамках євро регіонів.

Висновки.

Таким чином, підсумовуючи викладене

вище, можна зробити висновок про недостатньо розкритий потенціал розвитку україно-польських торгівельно-економічних відносин, зокрема в сфері інвестицій та торгівлі послугами, що, на наш погляд, в першу чергу, пов'язано з незадовільним інвестиційним кліматом в Україні. Ризики невизначеності політичного та економічного розвитку, високий рівень корупції, неефективність роботи судів і всієї правоохоронної системи впливає на довіру польських інвесторів до України, а в сфері торгівлі є основним гальмом на шляху побідови довгострокових відносин.

В сфері торгівлі товарами, україно-польські торгівельно-економічні відносин через низьку економічну складність національної економіки несуть більші переваги для Польщі з точки зору макроекономічної політики, однак з точки зору населення – розвиток торгівлі між двома країнами має позитивний вплив на його добробут. Разом з тим, від'ємне сальдо в торгівлі товарами не є наслідком експансіоністської політики Польщі, а проявом внутрішніх дисбалансів в макроекономічній політики, які й призвели до деіндустріалізації національної економіки і збільшення сировинності експорту. Сировинна спрямованість національної економіки призводить до того, що в структурі іноземного імпорту переважає готова продукція з доданою вартістю, яка в силу вищих стандартів виробництва є якіснішою за українські аналоги, а в багатьох випадках ще й дешевшою.

Відтак, зважаючи на партнерські відносини з Польщею Україні варто активніше використовувати можливості україно-польських торгівельно-економічних відносин через пом'якшення інвестиційного клімату, розвитку системи захисту інвесторів, створення державних цільових програм щодо стимулювання розвитку транскордонної кооперації та залучення польських інвесторів до відкриття виробництв на території нашої держави. В частині розвитку торгівельних відносин перспективними напрямками могли б бути створення спільних митниць, збільшення пунктів пропуску на кордонах з Польщею, використання створеного Експортно-кредитного агентства України для просування вітчизняних товарів на ринку Польщі та нарощування експорту готової української продукції з доданою вартістю тощо.

Зважаючи на успішний досвід Польщі в сфері макроекономічної політики та політики щодо забезпечення високого рівня індустріалізації економіки, політики просування польських товарів на зовнішніх ринках, перспективними напрямками наукових досліджень можуть бути дослідження польського досвіду в сфері макроекономічного регулювання та розвитку торгівельно-економічних відносин з країнами-членами Європейського Союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Галасюк В. В. Методологічні основи оцінювання ефективності економічної спеціалізації країни. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 5. С. 39–48.
- Громенкова С. В. Підвищення рівня економічної складності як фактор зростання української економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 29. С. 31–37.
- Дугієнко Н. О., Шевчук В. С. Сучасний стан україно-польського співробітництва у сфері торгівлі та інвестицій. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 3. С. 86–92.
- Жигалкевич Ж. М., Станіславський О. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2019. № 16. С. 116–123.
- Национальная система политической экономии. Сочинение д-ра Фридриха Листа / пер. с нем. под ред. К. В. Трубинкова. С.-Петербург, 1891 г. Москва : Издательство «Европа», 2005. 383 с.
- Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>.
- Пелех О. Б. Особливості україно-польського економічного співробітництва на початку XXI ст. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 10. С. 99–104.
- Рикардо Д. Начала политической экономии // Петти В., Смит А., Рикардо Д., Кейнс Дж., Фридмен М. *Класика економічної думки*: соч. Москва : ЭКСМО-Пресс, 2000. 895 с.
- Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : Соцэргиз, 1962. 684 с.
- Студінська Г., Студінський В. Україно-польські торговельні відносини: ретроспективний аналіз. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 3. С. 69–82.
- Чорна Н. Україно-польське економічне співробітництво. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 2. С. 31–41.
- The Atlas of Economic Complexity: rankings. URL: <http://atlas.cid.harvard.edu/rankings>.

REFERENCES

- Chorna, N. (2016). Ukrainian-Polish economic cooperation. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economics, finance, law*, 2, 31–41 [in Ukrainian].
- Duhiienko, N. O., & Shevchuk, V. S. (2017). The current state of Ukrainian-Polish cooperation in trade and investment. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic sciences*, 3, 86–92 [in Ukrainian].
- Halasiuk, V. V. (2019). Methodological bases of evaluation of efficiency of economic specialization of the country. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Market Relations Development in Ukraine*, 5, 39–48 [in Ukrainian].
- Hromenkova, S. V. (2020). Increasing the level of economic complexity as a factor in the growth of the Ukrainian economy. *Naukovij visnyk Uzhgorods'kogo nacional'noho universytetu – Scientific Herald of Uzhhorod University*, 29, 31–37 [in Ukrainian].
- List, F. (2005). *Nacional'naja sistema politicheskoy jekonomii* [National system of political economy]. Moscow [in Russian].
- Official site of the State Statistics Service. (2020). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
- Official site of the World bank (2020). Retrieved from <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>.
- Pelekh, O. B. (2017). Features of Ukrainian-Polish economic cooperation at the beginning of the XXI century. *Business Inform*, 10, 99–104 [in Ukrainian].
- Ricardo, D. (2000). *Nachala politicheskoy jekonomii. Klassika jekonomicheskoy mysli* [The beginnings of political economy. Classics of economic thought]. Moscow [in Russian].
- Smit, A. (1962). *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* [A study of the nature and causes of the wealth of peoples]. Moscow [in Russian].
- Studinskaya, G., Studinsky, V. (2019). Ukrainian-Polish trade relations: a retrospective analysis. *Foreign trade: economics, finance, law*, 3, 69–82 [in Ukrainian].
- The Atlas of Economic Complexity: rankings. (2020). Retrieved from <http://atlas.cid.harvard.edu/rankings>.
- Zhyhalkevych, Zh. M., & Stanislavs'kyj, O. V. (2019). Features of foreign economic activity of domestic enterprises in the conditions of European integration. *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyiv's'kij politekhnichnyj instytut» – Economic bulletin of National technical university of Ukraine “Kyiv polytechnic institute”*, 16, 116–123 [in Ukrainian].

Сулим Борис

Кандидат політичних наук, доцент
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Email: sulymb@ukr.net

Sulym Borys

Candidate of Political Sciences, Assoc.Prof.
Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: 0000-0002-5167-6225

Цитування: Сулим, Б. (2020). Україно-польські торгівельно-економічні відносини в сучасних умовах. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 23 (10), 36–46. doi: 10.15421/172091

Citation: Sulym, B. (2020). Ukraino-polski torhivelno-ekonomichni vidnosyny v suchasnykh umovakh [Ukrainian-Polish trade and economic relations in modern conditions]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (10), 36–46. doi: 10.15421/172091

Стаття надійшла / Article arrived: 25.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 29.10.2020